

YÖN

HAFTALIK GAZETE

T
VPHAN

VESİKA

Millî Emniyet

Teşkilâtı islah

edilmelidir

Yön, Millî Emniyet Teşkilâtının en önemli yerlerinde bulunan zat ile ilgili bir vesikayı üzülerək yayınlarken, vatanseverlik görevini yerine getirdiği inancı içindedir

27 Mayıs hareketinden beri Millî Emniyetin islahı, önemle üzerinde durulan ve sözü çok edilen bir konu oldu. D.P. devrinde Meclis'in bir gizli oturumunda Hâkim Hidayet adlı bir Millî Emniyet mensubunun İnönü'yü komünistlikle, hiç değilse komünistleri himaye etmekle suçlandırmaya kalkışması ve Yassıada'da 6/7 Eylül olayları dolayısıyla dinlenen Millî Emniyet mensubunun perişanlığı, memleketimizin güvenliğini sağlamakta görevli olan bu teşkilâtın köklü bir reforma tâbi tutulması zaruretini herkese kabul ettirmişti. Bir «Millî İstihbarat Teşkilâtı» kurulması kararı, bu ihtiyacı doğmuştu. Fakat aradan çok uzun bir zaman geçmesine rağmen, yeni teşkilât hâlâ kurulmamıştır. Bu arada Millî Emniyet genç, bilgili ve vatansever yeni elemanlarla takviye edilmişse de, önüne gelen komünistlikle suçlamayı ve Yeni İstanbul ile benzeri gazeteleri Millî Emniyet raporlarıyla beslemeyi lityat ediniş köhne elemanlar teşkilâtta kalmıştır. Hatta hâlen bu teşkilâtın en önemli yerinde bulunan zat dahil, CHP, DP, 27 Mayıs, CHP-AP, CHP-YTP-CKMP ve C.H.P. hükümetleri sırasında önemli Millî Emniyet görevlerinde bulunmuş, köhne zihniyetli bir insandır. Bu adam, genç kaymakamların önünde, onların hocası olan bir profesörü uluorta komünistlikle suçlamakta bir mahzur görmemiştir. Ve bu teşkilât YÖN'le ilgileniyorlar diye iki günün imtihanları birincilikle kazanmalarına rağmen Hariciyeye girmelerine engel olmaya kalkışmıştır. Ancak sayın Kemal Satır'ın meseleye el koymasıyla, bu iki genç, Hariciyeye alınabilmişlerdir.

Bu adam kimdir? Adamı size, Menderes'in İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik'e yazdığı gizli bir yazıyla tanıtacağız:

Şube: B. II
Gizli
TC. Ankara
M A H. 31 Temmuz 1959
217

Rs.
Şube: B. II

Sayın Dr. Namık Gedik
Dahlîye Vekili

Yüksek huzurunuzda bir rapor
takkdim ediyorum:

Bizce malûm ve endişe vermez başlayan duruma müdahale için kanunî bir fırsat zühur etmiştir. Meselenin siyasî bir aksüfamel yapması hatıra gelebilir. Fakat ortada hukukî bir dayanak olduğu gibi bir daha fırsat zühuru da müşkül olabilir. Kanaatimce evvelâ işi kat'iyen gizli tutup sonra bir komünist

mevzuu olarak ele almak mümkün değildir.

Saygılarımla arz ederim.

M. Em. Hz. Rs. Y.
Ziya Selçuk
İmza

Yazda mahiyetini açıklamakta fayda görmediğimiz bir zararlı faaliyet bahis konusudur. Fakat Selçuk, bu zararlı faaliyetin «siyasî bir aksüfamel» yapmasından çekinmektedir. Bunun için Namık Gedik'e, asıl suç konusunu gizli tutup, meseleyi, «bir komünist mevzuu olarak ele almayı» tavsiye etmektedir! Önüne geleni komünistlikle suçlamada Millî Emniyet Başkanı adına yazı yazan zat en ufak sakınca görmemektedir.

Tamamen yayınlamayı mahzurlu saydığımız ek raporda da «Şartlar müsâsip olursa, dış propagandaya argüman elde edilebilir. Komünist hükûlü bazı gençlerini kandırmıştır» denmektedir. Demek ki, komünistlerin tevkifi haberi, «dış propagandaya argüman» sağlayacak muhtemelen Amerikalı bundan çok memnun olarak «Aferin Türkiye» diyerek dolar kesesini cömertçe açacaklardır! Aynı zihniyetle, Foster Dulles'in Ankarayı ziyareti sırasında Emniyet Teşkilâtı gazetelere saçtığı birine karışmış birçok korkunç tipli «komünist» in fotoğrafını, komünistlerin tevkifi haberi ile birlikte vermişti ve o günlerde Amerikan Sifaretilni ve bir Amerikan yayın şirketinin önünde bombalar patlatılmıştı. Bunları gören Dulles, azgın komünistlere karşı azimli bir mücadele açan Türk Hükûmetine dolar yardımını artıracaktı!

Namık Gedik'e sunulan Emniyet Başmüfettişi Ergün Gökdeniz imzalı ve 31 Temmuz 1959 tarihli başka bir raporda da şu tavsiyede bulunulmaktadır: «E- Hâdisenin efkârı umumiyeye ne şekilde intikal ettirileceği:

Hâdisenin efkârı umumiyeye ve dünya matbuatına bir komünist hareketi olarak intikal ettirilmelidir.»

Bu Millî Emniyet raporlarından sonra geniş çapta tevkiflere girişilmiş, idam talebiyle yargılanan sanıklar yüksek bir askerî mahkeme tarafından beraat ettirilmişlerdir. Ama bu insanları, «siyasî endişeler» ve «dış propagandaya argüman hazırlamak» amacıyla komünist olarak ilâna kalkışan adam, bugün hâlâ, Millî Emniyet Teşkilâtının en üst kademesinde bulunmaktadır. Soruyoruz: Bu korkunç zihniyetli adam, Millî Emniyetin bu kade-

mesinde buldukça iç ve dış güvenliğimizden, Anayasa nizamından ve bir hukuk devleti içinde yaşadığımızdan emin olabilir misiniz?

Komünizmle mücadele!

Mecliste her partinin katılımıyla kurulan gayri resmî Komünizmle Mücadele Grubu, Pehlivanoglu ve Tevetoglu gibi gayretli üyelerinin sayesinde, CHP'deki 63'er Grubunu, komünistlikle suçlayan bir raporu Millî Emniyet Teşkilâtına ulaştırması bulunuyor. Bu müthiş raporda, Kemal Satır, Turhan Şahin, Muammer Erten, Kemal Demir gibi Bakanlar şüpheli ve çok tehlikeli isimler olarak yer alıyor. Millî Emniyet arşivlerinde, böyle çok önemli bir raporun mevcut bulunduğu Teşkilâtın eski başkanı Fuat Paşanın bir sohbet konuşmasında öğrenildi. Rapor, Başbakan Yardımcısı Kemal Satır'ı pek şaşırttı. Bu işe en çok üzülen ise, Komünizmle Mücadele Grubunun üyesi Tabii Senatör Ahmet Yıldız oldu.

Dr. Kemal Satır Çok şaşırdı

Hükûmette Komünist aranıyor!

AP'nin isteği üzerine yapılan olağanüstü Meclis toplantıları ara-

sında birkaç defa da CHP Grubu toplantısı yapıldı. Bu toplantılarda çok dramatik konuşmalar cereyan etti, bazı yıldızlar bu konuşmalar sonunda söndü, bazıları parladı. Bu arada, her zaman olduğu gibi meşrebini ortaya dökenler de bulundu. Bunlardan birisi de Türkiyedeki Yabancı Petrol Şirketlerinin ve iş çevrelerinin sadık savunucusu, CHP'nin genç elemanlarından Aydın Bolaktı.

Petrolcü Bolak, Feyzioğlu ekibinin dışında olmasına rağmen onların havasına kapılarak grupta kalktı, İnönüye şiddetle çatan bir konuşma yaptı, hükûmeti Kıbrıs politikasındaki başarısızlıklarından dolayı suçladı. Söylemedi ama ihsas ettirdi ki, bu hükûmetteki Tabii Kaynaklar ve Enerji Bakanlığında kendisi getirilse ve şu yabancı şirketlere karşı baş kaldırma başlayan Petrol Ofisi temizlene işler gül gibi olacaktı.

Petrolcü Bolak konuşmasında, Kıbrıs çikmazının Doğu ve Batı Blokları arasında milletlerarası bir mesele olduğunu, bunu bizim yalnız başımıza halledemeyeceğimizi, İsmet Paşanın damadının dergisine yazdırıldığı gibi Amerikalılara «Go Home» demekle işin daha çok çıkmaza gireceğini, aksine bizim şimdi her zamankinden çok Amerikaya sığınmamız gerektiğini söyledi. Sonra hükûmetin sola meyyal icnatının halkın itimadını sarstığını da belirterek, «Sol cereyanlara kapılarınızı ardına kadar açıyoruz. O kadar ki CHP içinde, hattâ hükûmet içinde sol cereyanlar almış yürümüştür. Oyle ki, böyle bir bakan müfessel bir komünistin yanında benim için sağcıların ve Amerikan kapitalistlerinin adamı demiş. İçinde böyle bakanların bulunduğu bir hükûmetten ne bekleyebiliriz?» dedi.

O günkü CHP Grubu başkanlık kürsüsündeki Fethi Çelikbaş konuşmayı büyük bir zevkle dinledi. Ama öğleden sonra usul hakkın da söz alarak kürsüye gelen bir başka genç milletvekili, İsmirli Necip Mirkelamoğlu, Grup Başkanvekilini de petrolcü Bolak'ı da gerçek cepheleleriyle açıkça ortaya koyunca iş değişti.

Mirkelamoğlu, bazı bakan ve milletvekillerinin kürsüde solculuk, kuliste de komünistlikle itham edilmelelerinden bıkmış usanmıştı, dedi ki; «Aydın Bolak'ın konuşması itham ve iftiralarla doludur. Başkanlık bunu müdale etmeliydi, etmedi. Biz Atatürk emdele-

Prof. Fethi Çelikbaş İşine geldi

ri altında toplanmış CHP liler ne komünizmin, ama ne de kapitalizmin uşağıyız. Biz bu çatı altında CHP idealleri için toplandık. Ama arkadaşım Aydın Bolak gibi sokak taki fakir ve sefalet içindeki adamın yakasına yapışıp da sen niçin fakir kaldın diye onu itham eden zihniyeti de tasvip etmiyoruz ve bunun karşısındayız. Bolak ya çıkıp iftiralarnı ispat etmeli, ya da sözlerini geri almalıdır.»

Mirkelamoğlunun bu sert sözlerine ne petrolcü Bolak'tan ses geldi, ne de Çelikbaş'tan bir nefes çıktı...

YÖN NEDEN KAPATILDI ?

Orgeneral Cemal Tural açıklıyor

Gazetemizin kapatılma kararının kaldırılması için Danıştay'da açtığımız davada, Sıkı Yönetim Komutanının yaptığı savunmayı yayımlıyoruz. Orgeneral Tural'ın açıkladığına göre, kapatma sebebi, Prof. Bahri Saveri'nin yazısıdır. Bu yazı Prof. Saveri'nin Siyasal Bilgiler Fakülte-since yayımlanan bir kitabından alınmıştır. Kitap hakkında herhangi bir takibata girişilmiş değildir. Sıkı Yönetim süresi boyunca kapalı tutulan YÖN için de adli kovuşturma yoluna gidilememiştir. YÖN'ün açtığı dava ise, henüz sonuçlanmamıştır. Orgeneral Tural'ın bu konu ile ilgili savunması şudur:

«1. YÖN gazetesi tarafından Komutanlığımıza aleyhine açılan iptal davası hususundaki bakımdan mesnet olarak açılmış bulunmaktadır. Şöyle ki:

Anayasanın 124 üncü maddesine ve 3832 sayılı Orfi İdare Kanununa istinaden teşkil edilen Sıkıyönetim Komutanlığı, kadro ve kuruluş itibarıyla herhangi bir kanunda belli ve muayyen bir makama bağlanmamıştır.

3832 sayılı Orfi İdare Kanununun 15. maddesinde, «Bu kanunun kurama İcra Vekilleri Hey'eti mensupdur» denilmek suretiyle mezkur kanuna istinaden kurulan tekkim de doğrudan doğruya Başbakanlığa bağlı bir teşkilât olma iktiza etmektedir. Nitekim bu görüş bugüne kadar filli olarak yapılan tekkimlerle de teyid edilmiştir.

Bunlarınla beraber, Başbakanlığa bağlı olarak çalışan komutanlığımızın idari tasarruflarından dolayı açılacak davaların komutanlığımız aleyhine açılmıyarak doğrudan doğruya Başbakanlık aleyhine açılması ve hasım olarak bu makama kabulü iktiza etmektedir.

2. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 22. maddesinde izah olunmuş Basın Hürriyeti, memleketteki hiçbir müessesenin temelinden ayrılmadığı, memleket ve millet menfaatlerinin ve kaderinin ihlali edilemediği normal hal ve zamanlara has bir hürriyettir.

Halkın, 23/23 Mayıs günü vuku bulan olayı izleyip, kanatları zıtlık ağrıdığına Anayasamızın taşıdığı ve tabii ve bu kanunla teşkil edilmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Hükümetinle olan gibi makamlarla meydana getirilmiş ve başka bir deyişle millet, devletin ikidümlü yok etme teşebbüsüne girişmiş olduğundan Anayasamızın 124. maddesine istinaden Ankara, İstanbul ve İzmir gibi üç vilayette Sıkıyönetim ilân edilmiştir.

Anayasamızın 124. maddesinde, bu durumun hangi hâllere münhasır bulunduğu ve şekli izah edildikten sonra «Sıkıyönetim veya genel olarak savaş halinde hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, hürriyetlerin nasıl koruyulacağı veya durdurulacağı kanunla gösterilir» denmektedir ve yine «İşlemlerin yürütülmesi, hürriyetlerin kayıtlı durdurulması ayrı bir kanun mevzuu olarak ıfaret olunmaktadır. İşte bu kanun ise, şu ana kadar yürürlükten kaldırılmamış olan 3832 sayılı Orfi İdare Kanunudur.

«3. Geçen kanunun 3. maddesinde «Orfi İdare altına alınan yer-

Prof. Bahri Saveri

lerde, askeri idare aşağıda yazılı fevkalâde tedbirleri ittihaz ve tabii selâhiyetlidir» cümlesi mevcuttur. Askeri idare ve fevkalâde tedbirler üzerinde dikkatle durulsa idi, esasen bu davanın açılması iktiza ederdi. Kaldı ki mezkur maddenin 4. bendinde Sıkıyönetim Komutanlığının gazete, kitap vesair matbuatın tab ve neşri ve yayımlanmasını menetmek, matbaları kapatmak, matbuat ve telgraf ve mektup üzerine sansür koymak haklarına sahip bulunduğu zikredilmiş ve Komutanlığımızın da görülen lüzum

Cemal Hüsnü Taray

üzerine re'sen bu tasarruf hakkını kullanmıştır.

Yine bu kanun dikkatle tetkik edildiği takdirde, komutanlığın selâhiyetine tevdi edilen hakların kullanılmasında sebep zikrine mecbur bulunmadığı açıkça görülebilecek bir husustur.

3. Kaldı ki Sıkıyönetim Komutanlığı, Yön gazetesinin kapatılması hususundaki kararını sebep olarak istimal etmiş olmayıp 23 Mayıs 1963 tarihinde neşredilen 75 No. 1 nüshasında çıkan bir yazıdan dolayı, gazetenin mes'ul müdürüne şifahi tebligatta bulunulması rağmen masurran zararı neşriyata devam ettiği müşahede edilerek gazetenin kapatılmasına karar verilmiştir.

4. a) 23 Mayıs 1963 tarihinde neşredilen 75 sayılı Yön gazetesinin Cemal Hüsnü Taray imzalı ve «KİM SORUMLU» başlıklı yazısı, isyan hareketinin ikinci gününde intişar etmiş bulunmakta, halk üzerinde bu hareketin henüz deşet verici ve ürpertici tesirleri en hafif şekli ile dahi izale edilmeden isyanı hazırlayan sebeplerin ortadan kaldırılmaması dolayısıyla ileride bunları yenilerinin takip edeceği söylenerek umumi efkâr üzerinde daha çok huzursuzluk ve endişe yaratılmak istenmektedir.

Mevzu bahis yazı, sadece bu sebeple zararlı olmayıp isyan hareketini tahkike memur edilen Adli makamları da tesir altında bırakmakta ve yapılan Adli tahkikatın selâmet ve selâbetine de set çekmektedir. Yazar en hafifinden idare mekâplimizin başında bulunan şahısların yanlış idare ve tutumları muvaceshinde isyana teşebbüs edildiğini kaydetmek suretiyle tahkik heyeti ve mahkemelere tesir icra etmeye çalışarak sonuğlar tahkik tahkik sebepleri yaratılmak istenmektedir.

b) Keza, 5 Haziran 1963 gün ve 77. sayılı neşredilen Bahri SAVCI imzalı ve «KARŞI İHTİLAL AKİMLİ» başlıklı yazı ile de, 27 Mayıs İnkılabını koruma kanununa ahenk aykırı hareket edilerek sabık D.P. İktidarının özlemi çekildiği tebarüz ettirilerle bu devri arzularan halk kitlelerini de ihtilâl teşebbüsünün haftasında tahrik ve teşvik ederek yapılan ihtilâlin meşruiyeti nevama kabul ettirilmeğe çalışılmaktadır.

Her iki yazı da dikkat ve ehemmiyetle tetkik edildiği takdirde, milli menfaatlere aykırı bulunduğu ve Sıkıyönetim Komutanlığına yapılan ihkaz ve yayımlanan tebligatla riayet edilmediği aşikâr olarak anlaşılmaktadır.

Sıkı Yönetim ve Basın

Prof. Dr. Lütü Duran

SIKIYÖNETİM süresince birçok gazete ve dergiler, Sıkıyönetim emirlerine uymadıkları veya milli menfaatlere aykırı neşriyat yaptıkları, yahut Hükümet icraatını kötüledikleri gerekçesiyle süreli, süresiz kapatılmıştır. Komutanlık ne yayın organlarını kapatma yetkisi veren hükmüne dayanarak bu konudaki kararlarını, Orfi İdare Kanununun kendileri dırdırılmışlardır. Ancak bu kanun hükmü, Sıkıyönetim makamlarının anladıkları ve uyguladıkları şekilde, onlara mutlak ve takdirli bir yetki tanımamakta ve hele ileri sürülen sebeplerle gazete ve dergilerin kapatılmasını deriş ve tecviz etmemektedir. Çünkü parlamentolu demokratik sistemde Sıkıyönetim, normal sivil idare gibi, fakat kısmen genişletilmiş bir hukuk rejimi olup, bu temel şartla ilişkisini daima muhafaza etmek zorundadır. Onun içindir ki Anayasamız, «Sıkıyönetim halinde hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, hürriyetlerin nasıl kısıllacağı veya durdurulacağı kanunla gösterilir» demıştır. İşte bugün yürürlükte bulunan Orfi İdare Kanunu, yeni Anayasaya her noktada uygun olmamakla beraber, bu olağanüstü hali düzenleyen statüdür.

Orfi İdare Kanununun konumuzla ilgili hükmünü, Anayasamızın yukarıda yazılı prensibinin ışığı altında inceleyip yorumladığımızda; Sıkıyönetim komutanlıklarına verilen gazete ve dergi kapatma yetkisinin, işlenen suçları ve suçlularını müeyyidelendirmek için değil, ancak bir zabıta tedbiri almak maksadıyla kullanılabilmesi neticesine varılır. Zira, Sıkıyönetim kurulmasıyla, o yerde bütün idari ve adli yetkiler askeri makamlara intikal etmeyip, sadece zabıta selâhiyetleri ve kuvvetleri Komutanlığa devredilmiş olur ve işlenen suçlardan yalnız Orfi İdare ile ilgili olanlar, Komutanlıkça değil, özel askeri mahkeme tarafından tecziye edilir. Bu itibarla, Orfi İdare Kanununun Komutanlara mevkute kapatma yetkisini, sırf mâni zabıta tedbiri almak, yani suç işlenmesini önlemek maksadıyla tanımıştır. Gazete ve dergi kapatılması, basın hürriyetinin durdurulması demek olduğundan; Anayasa ve İdare Hukuku esaslarına göre, bu olağanüstü zabıta tedbirinin, haklı ve yerinde sayılabileceği ve eşitliği bozmadığı için, gerçekten zorunlu ve genel olması lazımdır. Başka bir ifade ile, Sıkıyönetim Komutanlıklarınca yetki çevrelerinde gazete ve dergi kapatılmasına, ancak neticesi çok ağır olan böyle bir tedbirin alınmasında zaruret bulunması ve bundan başka çare kalmaması halinde ve aynı nevden tekmi mevkutelerin belli bir süre için basım ve yayımdan yasaklanması şeklinde karar verilebilir. Şu da var ki Komutanlık, bir gazete veya dergideki yazının Sıkıyönetim bölgesinde karışıklık çıkmasına sebebiyet verebileceği ne kesinlikle kanaat getirir ve bunun gerekçesini gösterebilirse, mevkutenin o nüshalarını kendi yetki çevresinde doğrudan doğruya toplatabileceğine göre; bu önleyici tedbir yerine, gazete veya derginin basım ve yayımının yasak edilmesi, basın hürriyetinin bütün yurt üzerinde ve fakat belli kişiler için durdurulması ve ancak bir mahkeme hükmüyle uygulanabilecek bir müeyyidenin makam tarafından re'sen ittihazı ve icrası gibi hukuka mümkün ve caiz olmayan bir işleme müsaade etmek demektir.

Öte yandan, Sıkıyönetimin faaliyet konusu, genel olarak kurulduğu yerde güvenliği ve düzeni sağlamak, özel olarak da bu rejimin ilânını gerektiren sebep veya sebeplerin tekrar ortaya çıkmasına mâni olmaktır. Sıkıyönetim makamlarının bu konu ve amaçlar dışındaki her türlü eylem ve işlemleri hukuka ve kanuna aykırı düşer. Ayrıca Sıkıyönetime ait yetkiler kanunla bu makamlar arasında paylaşılmış olduğundan, Komutanlık ile özel askeri mahkemeler kendi selâhiyet sınırlarını aşmamak zorundadırlar. Şöyle ki, Komutanlık emniyet ve âşayış bozabilecek fill ve hareketleri önlemeye veya bunları bozmakta olanları durdurup zararsız hale getirmeye; özel askeri mahkemeler ise, Sıkıyönetimle ilgili suçlar işlendikten sonra suçlularını muhakeme ve tecziye etmeye yetkili olup, bu makamlar biri idari diğer kazai mahiyet taşıyan karşılıklı görevlerine müdahale ve tecavüz etmemelidir. Aksi halde Sıkıyönetim Komutanlığının ve askeri mahkemelerinin yaptığı eylem ve işlemler, hukuk bakımından sakat ve hattâ yok sayılır.

İşte Sıkıyönetim Komutanlıklarının gazete ve dergi kapatılmasına dair yayınladıkları tebligatlar böylesine ağır ve açık aykırılıklar arz etmektedir. Çünkü, kapatma kararlarına sebep olarak gösterilen Sıkıyönetim emirlerine riayetsizlik, Komutanlıkça önleyici tedbir alınmasını gerektiren bir durum değil, özel mahkeme hükmüyle tecziyesi kabul bir harekettir. Milli menfaatlere aykırı veya Hükümet icraatına karşı yayımlar ise, Sıkıyönetimin konusuna ve amacına giren filler olmadıktan; gerek Komutanlığın, gerek askeri mahkemelerin yetki sınırları dışında kalır. Bu mahiyetteki yayımlar, hakikaten Sıkıyönetimin ilânına yolaçan olay ve sebeplerle ilgili ve bölgenin güvenlik ve düzenini bozmak istidadında ise; bu takdirde aynı nevden bütün mevkutelerin o çevrede sadece yayım ve dağıtımını yasaklanabilir. İleri sürülen gerekçeler bu nitelikte olmadığına, sadece birkaç gazete ve dergiyi istihdaf ettiğine ve süresiz kapatma kararı verildiğine göre; bu husustaki tebligatlar hukuka ve kanuna tamamen aykırıdır.

Yirmi yıla yakın bir süredir Türk işçi hareketinin içinde bulunan Avukat Adil Aşçıoğlu, bu konuda en yetkili uzmanlardan biridir. Aşçıoğlu'nun, işçi meseleleri ile ilgili yazılarını her hafta YÖN'de okuyacaksınız.

İşçi hareketinin durumu

1963 Temmuzunda yürürlüğe giren Sendikalar Kanunu ile Toplu Sözleşme ve Grev Kanunu, memleketimizdeki işçi hareketini eskisinden biraz farklı bir duruma sokmuştur. İşçi hareketini yönetenler, bugüne kadar tutum ve politikalarına yönelttilen tenkidlere daima «sendikaları kuvvetlendirmekten başka birşey yapmaya ve düşünmeye vakit ve imkânları olmadığı» cevabını vermişlerdir. Gerçekten, son iki kanunun yürürlüğe girmesinden önce kendisini işverene kabul ettirebilen çok az sendika vardı. Sendikalar, işçi dileklerini işverene ve hükümete ileten ve ancak rica yoluyla bazı hakları sağlayabilen birer teşkilât, âdetta birer «yardım sandığı» olmalarıyla gidemiyorlardı.

Bugün durtu... değişmiş sendikalar kendilerini devlete ve işverenlere «hukukun» kabul ettirmişlerdir. Böylece, teşkilâtların menfaat karşısındaki duran engellerden ikisi, şekillenince olsa, ortadan kalkmıştır. Bununla beraber gerçekte, işverenler, şekil olarak sendikalara karşı görünmüyorlarsa da işçilerin sendikalara üye olmalarına bir takım engeller çıkarmakta, onları yeni küçük sendikalar kurmaya teşvik etmektedirler. İşverenler, sendikalara karşı açtıkları bu savaşta silâh olarak işçiler ile sendikalar arasındaki menfaat ayrılıklarını kullanmaktadır. Bugün hepsi değilse bile bir kısım sendikaların kuvvetlenmesi ve toplu sözleşme hükümleriyle işçiler üzerinde baskı imkânlarına sahip olması, işçiler ile sendikaları bazı hallerde yanyana olmalarını çıkartıp karşı karşıya getirmektedir. İşverenler bu durumdan faydalanmak için sendikaların sağladığı

veya sağlayacağı naklardan biraz fazlasını işçiyeye tanımak, buna karşılık sendikaların dayanışma aidağı, çalışanların sendikalaşması, sendikalaşmış işçilerin ve temsilcilerinin işlerine kolayca son verilememesi, işletmenin yönetimine katılma gibi sendika isteklerini reddetmek yoluna gitmektedirler. Böylece işçiyeye telkin edilmek istenen fikir, ücret artışlarının sendika olmadan da sağlanabileceği ve âdât ödemenin lüzumsuz bir külfet olduğudur.

Bu durum karşısında, işçi hareketinin yöneticileri kanunlarla tanınmış hakları tatbikatta da elde etmek için savaşmak zorunda kalmaktadırlar. Kayıtlı ücretleri sendikalara bağlı tutabilmek ve öbür yandan da sendikasız işçileri teşkilâtlendirmek bugün işçi hareketi yöneticilerinin başlıca meselesidir. Özellikle özel sektör işçileri, toplu sözleşme düzeninin kendilerine umduklarını getirmemesinden doğan bir hayal kırıklığı içindedirler. Bu arada başarılı toplu sözleşmeler yapılmasına rağmen, bu düzen, işçinin yıllardanberi içinde bulunduğu güç şartlardan kurtulmasını sağlamamıştır. Bu işçilerin sendika yöneticilerini kabahatli görmelerine ve sendikalara gereken ilgiyi göstermemelerine yol açmaktadır.

Bu şunu göstermektedir ki, işçilerin çoğunluğu yıllardır etkisi altında kaldıkları baskıların bir sonucu olarak, haklarını sadece geçimlerini sağlayacak bir ücretten ibaret saymakta, işsizlik, ekonomik kriz, enflasyon gibi tehlikeleri

hesaba katmamakta ve eğitim, daha yüksek bir hayat seviyesi, daha adil bir toplum gibi meselelerle ilgilenmemektedir. Türk işçi hareketi bugüne kadar ekonomik mücadeleyi, yani ücreti ele almış, fakat ücretin ekonomi politikası içindeki yerini ücreti etkileyen ekonomik ve sosyal düzeni hiç dik kate almamıştır.

Bugün varılan sonuç, belki işçi liderlerini memnun etmektedir. Çünkü başında buldukları sendikalar hukukun kuvvetlendikleri gibi, mali bakımdan da az çok güçlenmişlerdir. Fakat bu durum işçiyeye pratik, elle tutulan birşey sağlamadığı için, işçiler kendileri için değişen birşey olmadığı kanısındadırlar. Bu durum karşısında işçi liderlerine düşen görev, işçilerdeki bu kanıyı hareketleriyle değiştirmektir. Sendikalar bugünkü durumunu kazanmadan önce, sendikaların kendilerine pek fay-

dalı olmayacağını bildikleri halde yıllarca gönülden âdât ödeyen ve sendika etrafında toplanarak mücadele eden işçilere, bu fedakârlıklarının boşuna olmadığı ispat edilmelidir.

Bu düşünceyle hazırlanacak hareket programı, ücreti biricik hedef olarak almaktan ayrılmalı, ücrette etki yapan ekonomik ve politik düzenin yarattığı engelleri ortadan kaldırmak amacıyla kapsama alınmalıdır. Genel ekonomik şartlar değişmedikçe, ücreti arttırmak zor, hattâ imkânsız olduğunu işçi yöneticileri toplu sözleşmeler sırasında görmüşlerdir. İşyerinin dışında, daha düşük ücretle çalışmaya hazır onbinlerce işsiz varken ve ekonomik durgunluk devresindeyken işverenler daha yüksek ücretler ve haklar almak mümkün değildir. Oysa sendikalar çalışanların çıkarlarını savunmakta, çalışmayanlarla pek ilgilenmemektedir. Bozuk bir ekonomik düzen ve işsiz ortamında, işçilerin hayat seviyeleri kolayca yükseltilemez. Toplu sözleşme pazarlıklarında bir çok işveren «Allah bize, biz size» felsefesiyle ortaya çıkmışlar ve çok defa müzakerecileri bu felsefenin doğruluğuna inandırmışlardır. İşçilere işyerinin yönetiminde yer verilmesi isteği karşısında işveren temsilcileri, bunun tamamen kendilerine ait bir hak olduğunu, işçinin yalnız ücret artışı isteyebileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu çelişme üzerinde işçi liderleri durmak zorundadır. Zira işveren işyerinin işletmesinde tek söz sahibi olmayı istemekte, buna karşılık işin iyi yürütülmesinin sonuçlarından, ücret artışı ve benzeri istekleri geri çevirmek suretiyle işçileri sorumlu tutmaktadır.

Toplu sözleşmelerden alınan derslerden faydalanarak hazırlanacak bir hareket programı, teşkilâtların çalışmalarındaki engelleri

de ortadan kaldıracaktır. Bu hareket, sadece ekonomik mücadeleyi hedef almamalı, bunu politik bir hareketle de tamamlamalıdır. Zira, başarı ancak bu şartta mümkündür. İşçinin ekonomik mücadelesini politik mücadele ile bir arada yürütmesi gerektiğini söylerken, sendikalara politika sokulmasını faydalı ve zorunlu bulduğumuz anlaşılmalıdır. İşçiler ve işçi liderleri, nasıl birer vatandaş olarak mesleki hak ve menfaatlerini korumak için nasıl sendikalar etrafında toplanmışlarsa, bu hak ve menfaatlerini -tıpkı işverenler gibi - politik bakımdan desteklemek zorundadırlar. İşverenler, büyük sermaye ve toprak sahipleri nasıl ekonomik menfaatlerinin korunmasını sadece ticaret, sanayi, tarım odaları veya işveren sendikaları ve birlikleri gibi ekonomik kuruluşlara bırakmakla yetinmeyip politik olarak da teşkilâtların memleketin her meselesinde söz sahibi iseler, işçiler de sendikaları dışında teşkilâtlanarak her meselede söz sahibi olmak zorundadırlar. Aksi halde, isteklerini işverene kabul ettirmekteki güçlüklerden kurtulmak zordur.

Bugün işçilerin işverene isteklerini kabul ettirebilmek için sahip olduğu tek silâh grevdir. Grev yapmaktaki bütün engeller ve zorluklar bir yana bırakılsa bile, parasızlık, grevler için en büyük engel teşkil etmektedir. İşverenler ise, mali bakımdan grev tehdidini hemen hemen her zaman kolayca karşılayabilmektedir. Onun için işçilerin ekonomik bağlardan kurtulmaları, grevler yanında en büyük silâhları olan «oy» larını teşkilâtlı ve iyi bir şekilde kullanmalarına bağlıdır. Türk işçi hareketinin, değerli sendika liderleri gibi, siyasi liderler de yetiştireceğine inanıyoruz.

BU BİR REKORDUR!

ZİRAAT BANKASI
Tasarruf Sahiplerine bir tek çekilişte

6 milyon lira
dağıtıyor. **Bu da bir REKORDUR!..**

BU BÜYÜK ÇEKİLİŞTE

T.C. ZİRAAT BANKASI

40 APARTMAN DAİRESİ
5 ADET 100,000 LIRA
10 ADET 50,000 LIRA
20 ADET 25,000 LIRA
50 ADET 5.000 LIRA

AYRICA 33208 TALEMLİYE ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ VERİYOR

KARİKATÜR REKLAM STÜDYOLARI İK

1990 yılında Amerikalı gübresi Joe W. Kittinger, bir balona 21150 metre yüksekliğe çıkarak parşütünü atarak, 4 dakika 38 saniye parşütünü kullanmadan 25817 metre düşerek, serbest atılma rekorunu kırdı.

Hakları için mücadele eden işçiler

